

سلام خدمت دوستان عزیز کانونی !!!...

در این بخش قصد داریم مروری بر مطالب و نکات درس نهم فلسفه یازدهم یعنی ((چیستی انسان (1))) داشته باشیم .

امیدواریم مطالب ذکر شده ، شما را در یادگیری بهتر این درس ، یاری دهد .

درس نهم فلسفه یازدهم

چیستی انسان (1)

((مهرشاد ایمانی نسب))

یکی از مباحث مربوط به فلسفه که زیر مجموعه فلسفه های مضاف قرار میگیرد ، تفکر فلسفی درباره انسان یا **انسان شناسی فلسفی** است . این شاخه از فلسفه به مسائل مهم و بنیادین درباره انسان می پردازد ؛ از قبیل :

- ۱- چیستی انسان
- ۲- جایگاه انسان در جهان
- ۳- آینده انسان و ویژگی های متمایز و هویت اخلاقی او

گاهی به جای ((انسان شناسی)) از واژه ((خودشناسی)) استفاده می شود . ((خودشناسی)) گاهی به معنای شناخت هر کس از خود و ویژگی های خود است که این معنا از خود شناسی بیشتر در مباحث تربیتی کاربرد دارد . علاوه بر این ، گاهی اوقات منظور از ((خود)) همان حقیقت انسانی است . وقتی ((خود)) به معنای حقیقت انسانی باشد ، ((خودشناسی)) معادل ((انسان شناسی)) است .

دیدگاه افلاطون :

- **افلاطون** اولین فیلسوفی است که نظری دقیق و روشن درباره انسان ارائه کرده است و نظر افلاطون بیانگر نظر سقراط هم هست .
- افلاطون معتقد است که انسان از دو بعد مادی (بدن) و غیر مادی (نفس) تشکیل شده است .
- افلاطون ، نفس را حقیقت برتر و با ارزش ترین دارایی انسان می داند که محدودیت های بدن را ندارد و قابل رؤیت نیست .
- افلاطون می گوید : تنها موجودی که به طور خاص دارای عقل و خرد است ، نفس است و این نفس چیزی نامرئی است .
- او همچنین می گوید : نفس جزء عقلانی انسان است که او را از حیوانات متمایز می کند و غیر فانی و جاویدان است .

دیدگاه ارسطو :

- ارسطو نظر افلاطون را در سه مسئله پذیرفت :
- 1. انسان دارای دو بعد نفس و بدن است .
- 2. نفس عامل اصلی حیات است و بدن بدون نفس ، موجودی مرده است .
- 3. قوه ی نطق و تفکر مربوط به نفس است .
- از نظر ارسطو ، نفس انسان در هنگام تولد حالت بالقوه دارد و به صورت استعداد است و هیچ چیز بالفعلی ندارد . نفس به تدریج اموری مثل عشق ، علم ، نفرت و . . . را کسب می کند و به فعلیت می رسد و کامل می شود .
- منظور از ناطق بودن انسان ، صرفاً سخن گفتن نیست ، بلکه منظور اصلی قوه تفکر و تعقل است .
- انسان با قوه تفکر ، استدلال می کند ؛ یعنی با کمک تصورات و تصدیقات ، استدلال را سامان می دهد و سپس از طریق نطق و سخن گفتن ، استدلال را به دیگران منتقل می کند .

همان طور که فیلسوفان اروپایی از نظر **معرفت شناسی** به دو گروه ((عقل گرایان)) و ((تجربه گرایان)) تقسیم شدند ، از نظر **انسان شناسی** نیز دو دیدگاه داشتند که گروهی مانند دکارت و کانت به دو بعدی بودن انسان اعتقاد داشتند و گروه دیگر ، انسان را تک بعدی می دانستند .

دیدگاه دکارت :

دکارت ، فیلسوف فرانسوی می گوید : منظور از ((من)) همان ذهن است ، همان جایی که مرکز اندیشه ها و افکار ماست .

ما با ذهن خود استدلال می کنیم ، اثبات می کنیم ، می پذیریم یا رد می کنیم ، قضاوت می کنیم و نظر می دهیم .

ذهن و بدن دو چیز متفاوت و مجزا هستند گرچه با یکدیگر هستند .

ذهن آزاد است ولی بدن آزاد نیست و تابع قوانین فیزیکی است .

((رنه دکارت))

دیدگاه کانت :

• استدلال کانت برای اثبات نفس انسان ، با استدلال دکارت تفاوت داشت .

• کانت معتقد است که انسان موجودی اخلاقی و دارای وجدان اخلاقی است ، اخلاق هم بدون اختیار و اراده بی معنا است ، اختیار هم ویژگی نفس است .

دیدگاه ماتریالیست ها (ماده گرایان) :

• معتقدند که همه موجودات از جمله انسان فقط یک بعد دارند که همان بعد مادی (بدن) است .

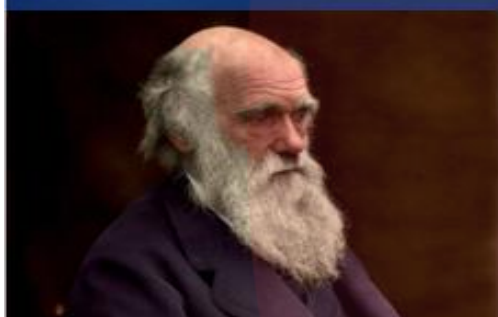
• ذهن و عقل انسان را فقط مغز و سلسله اعصاب می دانند و انسان را صرفاً یک ماشین مادی پیچیده می دانند .

• **توماس هابز** ، فیلسوف ماتریالیست قرن هفدهم در انگلستان است . او ذهن انسان را یک ماشین مادی می داند که مانند موتور اتومبیل کار می کند .

• **مارکس** ، فیلسوف ماتریالیست قرن نوزدهم در آلمان است . او معتقد است که نیازهای اصلی انسان ، نیازهای مادی هستند و نیازهایی مانند نیاز به اجتماع و قانون و اخلاق به خاطر نیازهای مادی پدید آمده اند .

دیدگاه داروینیست ها :

- داروینیست ها فیلسوفانی هستند که از نظریه **داروین** درباره پیدایش حیات و تحول تدریجی موجودات زنده و پیدایش انسان از حیوان نتایج فلسفی گرفتند . آنان می گویند : انسان چیزی نیست ، جز یک **حیوان مستوی القامه (راست قامت)** ؛ با این تفاوت که از سایر حیوانات **پیچیده تر** است .
- از نظر داروینیست ها و ماتریالیست ها ، چون تفاوت واقعی میان انسان و سایر حیوانات وجود ندارد ، نمی توان برای انسان ارزش خاصی قائل شد . مثلاً اگر انسان به اخلاق و فضائل اخلاقی توجه می کند ، به این دلیل نیست که فضیلت گرایی در فطرت او قرار دارد ؛ بلکه به این دلیل است که انسان وارد زندگی اجتماعی شده و زیست اجتماعی او را وادار به ابداع اصول اخلاقی و رعایت آنها کرده است .

((چارلز داروین))

نکات تستی

- از نظر افلاطون ، نفس جزء عقلانی انسان است ؛ یعنی نفس دارای خرد است .
- از نظر دکارت ، روح برای انجام کارهایش از بدن استفاده می کند .
- داروینیسم را می توان نوعی اندیشه ی **زیست شناختی** دانست .
- اگر در معرفت شناسی دیدگاه **اثبات گرایی (پوزیتیویسم)** را بپذیریم ، در انسان شناسی باید دیدگاه **ماتریالیسم** را قبول کنیم .
- بهترین راه برای آشنایی با دیدگاه های فلسفی سقراط ، مطالعه مجموعه آثار افلاطون است .

۱- توضیح تأثیر متقابل روح و جسم ، بنابر دیدگاه کدام یک ، مشکل تر است؟

(سطح : متوسط ، کتکور خارج ۱۴۰۰)

۱) ملاصدرا

۲) دکارت

۳) داروینیست ها

۴) ماتریالیست ها

پاسخ گزینه ۲ است . با توجه به اینکه دکارت معتقد است که بدن و روح کاملاً مجزا هستند ، توضیح تأثیر متقابل آنها بر یکدیگر دشوار است .

۲- این که ارسطوئیان گفته اند : ((انسان حیوان ناطق است)) به این معنی است که ...

(سطح : دشوار ، آزمون کانون ۸ / ۱۲ / ۹۹)

- ۱) انسان با سخن گفتن و نطق ، محتوای استدلال را به دیگران منتقل می کند .
- ۲) انسان بدون کلمات و واژگان قادر به تفکر و درک جهان پیرامون نیست .
- ۳) سخن گفتن بارزترین نشانه از فرایند تعقل و اندیشه ورزی در آدمی است .
- ۴) انسان تفکر خود را با استفاده از تصورات و تصدیقات سازمان می دهد .

پاسخ گزینه ۳ است . سخن گفتن ، نشانه و نتیجه تفکر است .

۳- کدام گزینه نظر دکارت را در رابطه با ماهیت انسان به درستی بیان نمی کند ؟

(سطح : متوسط ، آزمون کانون ۸ / ۱۲ / ۹۹)

- ۱) فعالیت بدن انسان به طور خودکار است .
- ۲) ذهن و بدن کاملاً از یکدیگر مجزا هستند و ارتباط ندارند .
- ۳) ذهن و بدن از لحاظ ماهوی ویژگی های خود را دارند .
- ۴) فیزیک و قوانین این چینی تنها مربوط به بعد مادی انسان است .

پاسخ گزینه ۲ است . روح و بدن کاملاً مجزا هستند و ویژگی های متفاوتی دارند اما این گونه نیست که با یکدیگر ارتباط نداشته باشند و روح از بدن استفاده می کند .

۴- کدام عبارت در باب نظر طبیعت گرایان درباره چیستی انسان صحیح نیست ؟

(سطح : دشوار ، آزمون کانون ۸ / ۱۲ / ۹۹)

- (۱) انسان یک ماشین بسیار پیچیده است . (۲) نیازهای معنوی انسان ریشه در نیازهای مادی او دارند.
(۳) انسان هیچ تفاوتی با سایر جانداران ندارد . (۴) نیاز طبیعی ، یگانه مبنای ابداع احکام اخلاقی است .

پاسخ گزینه ۳ است . داروینیست ها معتقدند که انسان با حیوانات تفاوت حقیقی جز پیچیدگی ندارد ؛ نه اینکه هیچ تفاوتی ندارد .

۵- کدام گزینه با دیدگاه ماتریالیست ها در مورد انسان مطابقت ندارد؟

(سطح : دشوار ، آزمون کانون ۹ / ۱۲ / ۹۸)

- (۱) ماتریالیست ها معتقدند هر چیزی ، از نوعی ماده یا برابندی از آن است .
(۲) از نظر ماتریالیست ها ، وجود اختیار و اراده در انسان نتیجه یک فعالیت سلولی است .
(۳) انسان ماشینی بسیار پیچیده است که امکان شناخت دقیق همه ابعاد آن به راحتی ممکن نیست .
(۴) انسان حقیقتی مساوی با فرایند های مادی دارد و هیچ تفاوتی با سایر اشیا ندارد .

پاسخ گزینه ۴ است . انسان نسبت به دیگر اشیا پیچیدگی بیشتری دارد . (وجه تفاوت)

مای درس

تهیه کننده: مهرشاد ایمانی نسب

سیاس از توجه شما

www.my-dars.ir